

Tulevaisuusvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 (HE 154/2022 vp): Asia on saapunut tulevaisuusvaliokuntaan lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 27.10.2022.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- finanssineuvos Pekka Moren, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Johanna von Knorring, valtiovarainministeriö
- osastopäällikkö Juha Kilponen, Suomen Pankki
- johtaja Liisa Savunen, Suomen Akatemia
- johtaja Hannu Kemppainen, Business Finland Oy
- lakijohtaja Jesse Collin, Suomen Pörssisäätiö
- toimitusjohtaja Aki Kangasharju, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Lausuntoa valmistellessaan tulevaisuusvaliokunta kuuli asiantuntijoita erityisesti vihreän siirtymän rahoituksesta, tutkimuksesta ja kehittämisestä (T&K) sekä Suomen ja maailmantalouden isosta kuvasta ja tulevaisuuden näkymistä.

Kuulemisten perusteella hahmottui merkittävässä määrin yhtenäinen tilannekuva sekä vaihtoehtoisia skenaarioita Suomen ja maailmantalouden tulevaisuudesta lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.

Tulevaisuusvaliokunnan kuuleman asiantuntijan sanoin "*arvaamattomuus kuvaa talousnäkymiä paremmin kuin epävarmuus*".

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2022 vp

Tilannekuva

Valiokunnan kuulemat talousasiantuntijat eivät uskoneet talouden äkilliseen romahtamiseen tai paniikkiin, mutta talouskasvun uskottiin hidastuvan tai kääntyvän laskuun. Ensimmäinen arvaamattomuus liittyy siihen, pitkittykö ja syveneekö kasvun hidastuminen taantumaksi ja taantuma pitkäaikaisemmaksi lamaksi.

Esimerkiksi OECD on laskenut kasvuennusteitaan, mutta ei vielä ennakoiv maailmanlaajuisia lamaa. Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) puolestaan ennustaa, että lyhyellä aikavälillä inflaatio, joka syyskuussa 2022 on euroalueella 10 % ja Suomessa 8,4 %, nousee edelleen, mutta hidastuu sitten noin 4 %:iin globaalisti ja myös euroalueella jo ensi vuonna 5—6 %:iin, mikä on silti kaukana 2 %:n tavoitteesta. Suomen Pankin mukaan talouskasvu hidastuu vuonna 2023 ja lievän taantumän todennäköisyys on hyvin suuri. Suomen Pankin ennusteessa Suomen talous supistuu 0,3 % vuonna 2023, mikä ennakoiv myös suotuisan työllisyyskehityksen päättymistä.

Näiden negatiivisten talousnäköymien rinnalla asiantuntijat nostivat esille myös joitakin hyviä signaaleita, kuten yrityssektorin hyvän kannattavuuden niin USA:ssa, euroalueella kuin Suomessaakin. Yritykset ovat siirtäneet kohonneet tuotantokustannukset hintoihin, ja yritysten taseet ovat kunnossa. Toinen esille noussut positiivinen signaali on talouden nopea toipuminen koronapandemiasta, mikä näkyy esimerkiksi lähes globaalisti ennätystyöllisyytenä.

Taloudesta tulevaisuusvaliokunnalle lausuneet asiantuntijat olivat kuitenkin varsin yksimielisiä siitä, että talouden riskitaso on noussut. Merkittäviä riskitekijöitä ovat muun muassa korkojen nousu ja inflaatio. Nopeasti kasvaneen inflaation taustalla on lyhyellä aikavälillä sota ja energiakriisi. Tämän lisäksi inflaation kasvun taustalla vaikuttavat asiantuntijoiden mukaan myös hyvä työllisyys- ja tulotaso ja näistä johtuva korkea kysyntä sekä finanssipoliittinen elvytys. Kolmas inflaation ajuri muodostuu tarjonnan globaalien arvoketjujen ongelmista, jotka alkoivat jo pandemian aikana, kun esimerkiksi Kiinan satamat olivat pandemian takia kiinni. Myös Venäjän hyökkäys Ukrainaan on vaikuttanut globaaleihin arvoketjuihin. Tällä hetkellä enää puolet inflaation kiihtymisestä selittyy energialla, ja riskinä on, että inflaatio laaja-alastuu ja pitkittyy. Pitkittyvä kriisi voi valiokunnan kuuleman asiantuntijan mukaan johtaa jopa globalisaation suunnan kääntymiseen eli entistä hajautetumpaan tuotantoon, mikä tarkoittaa myös entistä kalliimpaa tuotantoa. Tästä voi asiantuntijan mukaan olla seurauksena pysyvämpi inflaatio.

Suomen taloustilanteen osalta asiantuntijat korostivat poikkeuksellisia tapahtumia vuodesta 2019 lähtien. Koska epävarmuus ja arvaamattomuus ovat kasvusuunnassa, niin kriisinsietokyky ja kokonaisturvallisuus edellyttävät varautumista. Huoltovarmuus ja päätöksentekokyky ovat Suomessa hyvällä tasolla, mutta taloudellisia puskureita ei enää ole, mikä on asiantuntijoiden mukaan Suomen suurin huoli. Koronakriisi ja puolustukseen tehdyt investoinnit ovat entisestään lisänneet julkista velkaa, joka asiantuntijoiden mukaan kasvaa myös energiatoimista ja vihreästä siirtymästä. Lisäksi asiantuntijat muistuttivat, että Suomen haasteena on ilman kriisejä ja shokkejakin kestävyysvaje, minkä vuoksi talous ei pidemmällä aikavälillä kykene rahoittamaan nykyisenlaista hyvinvointivaltiota.

Tulevaisuusvaliokunta on korostanut koko vaalikauden ajan, että viime vuosina tapahtuneista kriiseistä ja shokeista huolimatta yksi Suomen merkittävimmistä tulevaisuushaas-

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2022 vp

teista on kestävyysvaje ja julkisen velan kasvu. Esimerkiksi lausunnossaan EU:n komission tiedonannosta vihreän kehityksen ohjelmasta (TuVL 1/2020 vp — E 61/2019 vp) tulevaisuusvaliokunta korosti, "että meidän on pandemiasta huolimatta pidettävä mielessämme myös yhteiskuntamme muut haasteet. Valiokunta kuuli syksyllä 2019 ja alkuvuodesta 2020 laajasti asiantuntijoita suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan pullonkauloista ja reunaehdoista. Jo ennen koronapandemiaa oli tiedossa muun muassa huoltosuhteen kehitykseen, työvoiman riittävyyteen ja osaamiseen, veropohjaan, kansanterveyteen, alueelliseen eriarvoistumiseen ja moneen muuhun yhteiskuntamme peruspilariin liittyviä haasteita. Nämä haasteet eivät ole hävinneet minnekään COVID-19-pandemian myötä. Päinvastoin pandemia voi entisestään korostaa näitäkin haasteita, esimerkiksi heikentämällä hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjaa."

Vastaavasti lausunnossaan ajankohtaisselonteosta turvallisuusympäristön muutoksesta (TuVL 2/2022 vp — VNS 1/2022 vp) tulevaisuusvaliokunta muistutti, "että huolimatta siitä, että lähitulevaisuudessa on varauduttava erityisesti Venäjän arvaamattoman ja aggressiivisen sotilaallisen toiminnan aiheuttamiin ajankohtaisiin turvallisuusuhkiin, pitkän aikavälin kokonaisturvallisuuden näkökulmasta suurimmat riskit liittyvät edelleen jo aiemmin tunnistettuihin kansallisiin ja maailmanlaajuisiin haasteisiin esimerkiksi kestävässä kehityksessä, huoltosuhteessa ja hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjassa, maailmantaloudessa sekä globaalissa eriarvoistumisessa."

Myös vihreä siirtymä luo talouteen uudenlaisen tilanteen. Siirtymän rahoituksesta lausuneen asiantuntijan mukaan mittareiden kehittäminen sekä rahoitusmarkkinoiden ja liiketoimintaekosysteemien, investointiympäristön, tutkimuksen, osaamisen ja hallinnon ja muiden vastaavien rakenteiden kehittyminen on hidasta. Esimerkkinä asiantuntija mainitsi, miten ikääntymisen vaikutusten mallintaminen EU:ssa kesti 20 vuotta. Venäjän Ukrainaan kohdistama hyökkäyssota on kuitenkin nopeuttanut irrottautumista Venäjän fossiilisesta energiasta ja samalla vauhdittanut vihreää siirtymää. Suomessa vihreän siirtymän kokonaiskuvaa ja toimintasuunnitelmaa on valmisteltu vuonna 2022 laajasti sidosryhmiä osallistavassa valtiovarainministeriön puheenjohtamassa Vihreän siirtymän rahoituksen työryhmässä, joka saa työnsä valmiiksi vuoden 2022 loppuun mennessä.

Tutkimus- ja kehitystoiminta luo perustaa muuttuvissa oloissa pärjäämiselle sekä osaamisintensiiviselle ja innovaatiovetoiselle talouskasvulle. T&K:sta lausuneiden asiantuntijoiden mukaan Suomen panostus T&K-toimintaan on bruttokansantuotteeseen suhteutettuna hieman EU:n keskiarvon yläpuolella ja pohjoismaisittain keskimääräisellä tasolla. Vuosituhannen alussa Suomen suhdeluku oli globaalien innovaatiojohtajien tasolla. Viime vuosikymmenen alkupuoliskolla Suomi kuitenkin vähensi rahoitusta jääden jälkeen kilpailijoiden kehityksestä ja menettäen edelläkävijäasemansa, eikä 3 %:n tasoa BKT:stä ole saavutettu enää vuoden 2014 jälkeen. T&K-menojen lasku on kohdistunut eri tavalla eri toimijoihin. Esimerkiksi korkeakoulujen tutkimusmenojen osalta suhteellinen asemamme on säilynyt paremmin kuin yritysten T&K-menojen osalta.

T&K-toiminnan merkitys huoltovarmuudessa ja kriisinsietokyvyssä on kasvanut myös turvallisuusympäristön muutosten myötä. Siksi tulevaisuusvaliokunta korosti jo lausunnossaan ajankohtaisselonteosta turvallisuusympäristön muutoksesta (TuVL 2/2022 vp — VNS 1/2022 vp), "että teknologisen osaamisen sekä teknologiaan liittyvän huoltovarmuuden

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2022 vp

strateginen merkitys turvallisuuspolitiikassa on kasvanut. Suomen on siksi pidettävä entistäkin paremmin huolta teknologisesta osaamisestaan ja myös omavaraisuudesta strategisen teknologian osalta."

Skenaariot

Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan vaihtoehtoisia skenaarioita lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä ovat:

- BKT:n kasvu käväisee vuonna 2023 miinuksella tai nollassa, minkä jälkeen kasvu palaa. Tähän on asiantuntijan mukaan päästy aiemmin pienellä koron nostolla.
- Keskuspankit ylireagoivat lyhytaikaisiin inflaation ajureihin, jolloin uuteen kasvuun mentäisiin taantumana kautta.
- Inflaation ajurit jäävät pysyviksi, jolloin rahapolitiikan on oltava kireämpää, jotta inflaatio saadaan alas. Mikäli talous ei kestä korkojen nousua ja kiristyvää rahapolitiikkaa, syntyy laajoja arvoketjuongelmia, inflaatio kiihtyy entisestään ja kehittyy stagflaatio.
- Esimerkiksi vihreään siirtymään ja puolustukseen tehtyjen investointien kasvu voi elvyttää taloutta laajemminkin ja nopeuttaa talouskasvua. Keskipitkällä aikavälillä talouskehitykseen vaikuttaa erityisesti se, miten EU-maat onnistuvat ratkomaan energiakriisiä.
- Lisäksi valiokunnan kuuleman asiantuntijan mukaan yritykset ja kotitaloudet kärsivät hintojen noususta, minkä vuoksi elintaso laskee lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä, tehtiin mitä tahansa.

Pidemmän aikavälin skenaariossa valiokunnan kuulemat talousasiantuntijat korostivat, että Suomen julkisen talouden pitkään jatkunut velkaantuminen on johtanut siihen, että Suomen julkisen velan korko on noussut Saksan valtiolainojen riskittömäksi katsotun korkotason yläpuolelle. Tämän rajan jälkeen valtionlainan ostajan on löydyttävä markkinoilta, jolloin velkaraha kallistuu ja korkoriskit kasvavat. Asiantuntijoiden mukaan ei siis riitä, että Suomi pysyttelee velkaantumisen osalta EU-maiden keskitasolla, koska Italian voimakas velkaantuminen vinouttaa tilannetta niin, ettei keskiarvossa pysyminen riitä riskittömän korkotason saavuttamiseen. Koska julkisen talouden puskurit on velkaantumisen aiheuttaman korkoriskin kasvun takia jo syöty, on Suomi asiantuntijoiden mukaan heikossa asemassa ottamaan vastaan esimerkiksi Venäjän hyökkäyssodan pitkäaikaiset vaikutukset ja muut vastaavat tulevat shokit.

Pitkän aikavälin ennusteisiin vaikuttaa merkittävästi myös työn tuottavuuden kehitys. Asiantuntijoiden mukaan tuottavuuskasvu on ollut Suomessa heikkoa 2000-luvulla samalla kun velkaantumismuutos on ollut nopea — vuodesta 2008 velan suhde bruttokansantuotteeseen on kaksinkertaistunut. Vaikka inflaatio parhaillaan laskee tätä suhdelukua, se alkaa pian jälleen kasvaa, kun velan korko nousee.

Asiantuntijat muistuttivat myös siitä, että Suomessa on jo pitkään harjoitettu maltillista palkkapolitiikkaa ja kiky-toimin pienennetty yritysten sivukuluja. Tämä tie on asiantuntijoiden mukaan kuljettu loppuun ja haittaa jo nykyään työelämän houkuttelevuutta sekä ammattitaitoisien ulkomaisen työvoiman saatavuutta. Mikäli tuottavuutta ei saada nousemaan, kasvaa asiantuntijan mukaan kuitenkin paine "palkkojen polkemis -trendin" jatkamiselle.

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2022 vp

Suomen Pankin ennusteen mukaan Suomen talouskasvu 2020—2030 luvuilla on 1,2 %, mutta hidastuu sen jälkeen 0,5 %:iin vuodessa. Ennusteen taustalla on muun muassa väestökehitys ja sen edellyttämät palvelut, jotka sitovat yhä suuremman osan työvoimasta, mikä vaikeuttaa julkisen talouden kestävyysongelman ratkaisua. Mikäli kestävyysvajeeseen ei tartuta, uhkana on valiokunnalle asiasta lausuneen asiantuntijan mukaan ajautuminen tilanteeseen, jossa velan suuri osuus bruttokansantuotteesta nostaa valtion velan korkoa, jonka maksaminen puolestaan edellyttää lisävelkaa.

Mitä pitäisi tehdä, jotta positiiviset skenaariot toteutuisivat ja negatiiviset vältettäisiin?

Tulevaisuusvaliokunnan kuulemat asiantuntijat esittivät myös joitakin toimenpidesuosituksia, joiden avulla voidaan edistää positiivisten skenaarioiden toteutumista ja vähentää negatiivisten skenaarioiden todennäköisyyttä:

- Raha- ja finanssipolitiikalla on huolehdittava hintavakaudesta ja velkakestävydestä, jotta hyvinvoinnin vakaa kehitys ja ostovoima turvataan pitkällä aikavälillä. Suomelle ei riitä, ettei olla euroalueella huonoin. Ikääntymisen ja väestökehityksen trendien vuoksi Suomen tulee tähdätä julkisen velan tasossa euroalueen parhaimmistoon.
- Riskittömän korkotason osalta Saksa käytännössä määrittelee riskittömän korkotason. Kriisinsietokyvyn kannalta on siis tärkeää pysyä Saksan valtionlainan korkotason tuntumassa, jolloin syntyy puskuria, jolla voidaan rahoittaa väliaikaisia toimia velalla kriisien iskiessä.
- Tarvitaan kohdennettuja toimia energiakriisiin ratkaisemiseksi. Kotitaloudet ja yritykset ovat reagoineet energiakriisiin tehokkaasti säästämällä energiaa. Myös teknologisen siirtymän nopeutuminen on hyvä asia pitkällä aikavälillä.
- On tehtävä päätöksiä, jotka lisäävät talouskasvua maassa, jonka väestö vanhenee ennen muuta Eurooppaa. On aggressiivisesti pyrittävä rakenneuudistuksiin, jotka tuovat työllisyyttä ja talouskasvua.
- On täysipainoisesti hyödynnettävä vihreän siirtymän sekä turvallisuusratkaisujen ja puolustusinvestointien vahvistaman transatlanttisen yhteistyön avaamat uudet mahdollisuudet.
- Tuottavuus on saatava nousuun. Julkiset kehittämistoimet pitää jatkossa kohdentaa erityisesti tuottavuuden kasvuun.
- Tutkimus- ja kehittämistoiminta (T&K) on oleellisen tärkeä keino parantaa tuottavuutta. Suomen T&K-panostusten nostaminen 4 %:iin BKT:stä on kannatettava tavoite. Tämä on se taso, jolla huippumaat parhaillaan panostavat T&K-toimintaan.
- Pelkkä T&K-rahoituksen lisääminen ei kuitenkaan auta, vaan yritysten toimintaympäristön pitää olla niin houkutteleva, että T&K-toiminta kannattaa pitää Suomessa. Julkiset panokset tulisi siksi yhdistää radikaaliin kilpailukyky politiikkaan.
- Kansainvälisesti vertaillen Suomi panostaa hyvin tutkimukseen, mutta vähän tutkimuksen tuottamien innovaatioiden markkinoille pääsyyn.
- Julkinen sektori voi edistää innovaatioita luomalla hankinnoillaan määrätietoisesti uudenlaista kysyntää ja pilotointimahdollisuuksia uusille ratkaisuille. Ekosysteemitason toimintamalleja kannattaa kehittää ja kokeilla ripeästi. Suomen tulisi pyrkiä valituilla aloilla maailman parhaaksi innovaatio- ja kokeiluympäristöksi.
- T&K-toiminnalla syntyneet start-up-yritysten pitäisi olla skaalattavissa Suomessa, jotta niitä ei myytäisi kansainvälisille sijoittajille ennen hyötyjen realisoitumista. Yhtenä haasteena T&K-järjestelmässämme on puute riskiä jakavasta scale up -rahoituksesta, jota nuoret tuotannolliset yritykset tarvitsevat kehittäessään tuotantoprosessejaan kokeilumittakaavasta täyteen

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2022 vp

tuotannolliseen mittakaavaan. Scale up -rahoituksen asema kasvun pullonkaulana on todettu esimerkiksi Business Finlandin ulkoisessa arvioinnissa (2021).

— 1990-luvun suuren laman jälkeen lisättiin T&K-menoja siten, että yritykset ja yliopistot tekivät paljon yhteistyötä keskenään. Tämä toiminta on vuosien varrella vähentynyt. Perustutkimusta jää hyödyntämättä, jos yritykset eivät pääse mukaan. Yritykset myös tietävät, mitä markkinoilla tarvitaan, mikä lisää yliopistoissa tehtävän tuotekehityksen vaikuttavuutta.

— Laadukkaita ja vahvoja tutkimus- ja osaamiskeskittymiä, kuten Suomen Akatemian lippulaivaohjelmaa ja Business Finlandin Veturiyrittäjä-toimintaa, on tarpeen tukea pitkäjänteisesti. Suomen Akatemia ja Business Finland työskentelevät tiiviisti yhdessä kummankin organisaation kansainvälisessä arvioinnissa tunnistetun haasteen, soveltavaan tutkimukseen, tutkijoiden ja yritysten yhteistyöhön ja tutkimusperäisten ratkaisujen todentamiseen ja kaupallistamiseen liittyvän rahoituksen vähyden ratkaisemiseksi.

— Tutkimusinfrastruktuurikomitean laatimalle tiekartalle 2021—2024 valittuja 29:ää tutkimusinfrastruktuuria on rahoitettu tiekarttahakemusten tietojen mukaan vuosina 2015—2019 yhteensä miljardilla eurolla. Tutkimusinfrastruktuurin rakentaminen ja päivittäminen edellyttävät pitkäjänteisiä investointeja. Talousarvioesityksen panostukset tutkimusinfrastruktuurien ajantasaisena pitämiseen ja tieteen datanhallintaan sekä laskentaan ovat merkittäviä tutkimuksen laadun, uudistumiskyvyn, yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja kansainvälisen yhteistyön edistämiseksi.

— Suomessa tapahtuvan osaamisen kehittämisen lisäksi tulemme tarvitsemaan osajien maahanmuuttoa kestäväen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Hyvä esimerkki kansainvälisten osajien houkuttelemisesta Suomeen on Business Finlandin Intian Talent Boost -toiminta, jonka ansiosta Suomen korkeakouluihin hakevien intialaisten määrä on kaksinkertaistunut ja intialaisille on myönnetty yli 20 % enemmän opiskelupaikkoja korkeakouluihimme.

— Suomen haasteena on koulutustason kasvun hidastuminen. Pitää panostaa koulutuksen määrään ja laatuun sekä lisätä aktiivisesti kouluttautumisen kannustimia, työperäistä maahanmuuttoa ja kansainvälistä rekrytointia.

— Myös työllistymisen kannustimia pitää vahvistaa.

— Vuonna 2017 OECD julkaisi kokonaisarvioinnin Suomen tutkimus- ja innovaatiojärjestelmästä. Tuon arvioinnin pääviesti oli, että Suomi tarvitsee päätöksentekijöiden yhteisen tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vision. Vain tällainen puolue- ja ministeriörajat ylittävä visio voi turvata sellaiset panostukset tutkimus- ja innovaatiotoimintaan, joita Suomen hyvinvoinnin perustaksi tarvitaan.

— Hallituksen asettama parlamentaarinen TKI-työryhmä on Suomelle ainutlaatuinen tilaisuus muodostaa tuo tarvittava visio ja varmistaa käytännön keinot sen toimeenpanoon. Ryhmän työ on edennyt toistaiseksi erittäin hyvin, ja on tärkeää varmistaa sen onnistunut loppuun saattaminen ja toimeenpano.

— Vihreän/kestävän sijoittamisen ja EU komission kestäväen rahoituksen toimintasuunnitelman mukaisten lainsäädäntöhankkeiden osalta on tärkeää, että koko Euroopassa on yhteiset pelisäännöt ja sääntelyn tulisi olla sellaista, että se varmistaa sijoittajien käytössä olevan olennaisen ja objektiivisen tiedon.

— Kotitalouksien roolia sijoittamisessa tulisi edelleen vahvistaa. Esimerkiksi osakesäästötili on auttanut merkittävästi yksityissijoittajia.

— Nuoret ja naiset ovat aliedustettuina pääomamarkkinoilla yksityissijoittajina. Edullinen, pitkän aikavälin tapa vahvistaa kaikkien talousosaamista ja ymmärrystä kestävästä sijoittami-

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2022 vp

sesta olisi talousopetuksen lisääminen kaikille yläkoulussa tai toisella asteella varsinkin nyt, kun oppivelvollisuudessa on korkeampi ikäraja.

Tulevaisuusvaliokunta muistuttaa, että vaikka monet koronapandemian haittavaikutusten ehkäisyyn ja puolustuksen vahvistamiseen velalla tehdyt investoinnit ovatkin olleet välttämättömiä, johtuu suuri osa julkisesta velasta muista syistä. Suomi on velkaantunut myös tehdessään investointeja esimerkiksi vihreään siirtymään sekä kuntien hyvinvointi- ja koulutuspalveluihin. Tulevaisuusvaliokunnan mielestä on tärkeää arvioida systemaattisesti tulevaisuusinvestointien vaikuttavuutta ja varmistaa, ettei velkarahoituksella synnytetä tai makseta pysyviä menoja.

Tulevaisuusvaliokunta pitää tärkeänä lisätä julkisen talouden kestävyttä ja varmistaa talouden kriisinsietokykyä pysyttäytymällä julkisen velan tasossa aktiivisesti euroalueen parhaimmistossa esimerkiksi suhteuttamalla julkisen talouden velkaantumista ja korkorkorkeita Saksan velka- ja korkotasoon. Tällä tavalla rakennetaan samalla puskuria tulevien kriisien ja shokkien varalle.

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä myös kriisien keskellä on pidettävä huoli siitä, että Suomi pysyy kestävä kehityksen tiekartalla ja edelläkävijänä vihreässä siirtymässä kestävä työllistävän kasvun edistämiseksi. Myös transatlanttisen yhteistyön syvenemiseen liittyvät taloudelliset mahdollisuudet on hyödynnettävä laaja-alaisesti. Vihreän siirtymän osalta on arvioitava myös niitä skenaarioita, joissa siirtymä viivästyy tai muuttaa suuntaa esimerkiksi kansainvälisten kriisien vuoksi.

Tulevaisuusvaliokunta katsoo, että Suomen talouden kestävyys edellyttää välttämättä tuottavuuden kasvua, mikä puolestaan edellyttää laadukasta koulutusta varhaiskasvatuksesta yliopistoihin, T&K-toimintaa ja -yhteistyötä, yrittäjyyttä ja kansallista kunnianhimoa tavoitteiden asettamisessa.

Tulevaisuusvaliokunta painottaa, että myös uuden teknologian käyttönotolla on suuri merkitys sekä tuottavuuden kehittämisessä että vihreässä siirtymässä. Tulevaisuusvaliokunta on itse tarkastellut teknologian roolia ja mahdollisuuksia vihreän siirtymän edistämässä Kohti parempaa tulevaisuutta -raportissaan (TuVJ 5/2020) ja tekoälyn tulevaisuutta Tekoälyratkaisut tänään ja tulevaisuudessa -raportissa (TuVJ 1/2022).

Tulevaisuusvaliokunta korostaa, että tulevaisuuden haasteista selvitäkseen Suomen on oltava houkutteleva maa yksityisille ja institutionaalisille sijoittajille sekä yritysten investoinneille ja kansainväliselle osaavalle työvoimalle. Julkisen talouden kestävydestä, sijoittajien luottamuksesta sekä yritysten liiketoimintaympäristöstä, kilpailukyvystä ja tutkimusyhteistyön kannustimista on huolehdittava.

Tulevaisuusvaliokunta kannustaa rakentamaan laadukkaita ja vahvoja tutkimuksen, kehittämisen ja koulutuksen osaamiskeskittymiä ja kannattaa Suomen Akatemian lippulaivaohjelman ja Business Finlandin rahoittamien veturiyritysten yhteistyön tiivistämistä. Myös tutkimusinfrastruktuurin rakentamisesta ja päivittämisestä on huolehdittava.

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2022 vp

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä Parlamentaarisen TKI-työryhmän ja Vihreän siirtymän rahoituksen työryhmän tulokset on käytävä tarkasti läpi ja hyödynnettävä mahdollisimman laaja-alaisesti, nopeasti ja konkreettisesti.

Lopuksi tulevaisuusvaliokunta toteaa, että valiokunnassa käytiin pitkä keskustelu siitä, että kestävyysvajeen korjaaminen, velkaantumisuuden katkaiseminen, tuottavuuden kasvattaminen ja kriisinsietokyvyn varmistaminen ovat välttämättömiä ja laajasti hyväksytyjä tavoitteita, jotka edellyttävät niin sopeuttamista kuin vaikuttavia tulevaisuusinvestointejakin. Yksimielisyyttä tarvittavista toimenpiteistä ei löydy tulevaisuusvaliokunnastakaan, mutta valiokunta peräänkuuluttaa rohkeutta avata julkisesti sekä parhaimmat että pahimmat mahdolliset skenaariot sekä erilaiset vaihtoehtoiset toimenpiteet ja arvovalinnat, joilla Suomen menestystä ja hyvinvointivaltion säilyttämistä tulevaisuudessa voitaisiin tukea. Tämän yhteiskuntasopimuksen tekeminen ja läpinäkyvä hyödyntäminen on seuraavan hallituksen tärkein asia vaalituloksesta riippumatta. Vaihtoehtoiset skenaariot selkeyttävät tavoite- ja arvokeskustelua. Niihin sisältyvien oletusten avaaminen lisää niin päättäjien kuin kansalaistenkin ymmärrystä yhteiskunnan eri toimijoiden keskinäisriippuvuuksista ja eri skenaariopolkujen edellyttämistä ajattelu- ja toimintatapojen muutoksista.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Tulevaisuusvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 26.10.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Joakim Strand r
jäsen Marko Asell sd
jäsen Katja Hänninen vas
jäsen Ville Kaunisto kok
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Ari Koponen ps
jäsen Antti Lindtman sd
jäsen Merja Mäkisalo-Ropponen sd
jäsen Arto Pirttilahti kesk
jäsen Sari Tanus kd
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Anu Vehviläinen kesk
jäsen Jussi Wihonen ps

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2022 vp

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Olli Hietanen

valiokunnan pysyvä asiantuntija Maria Höyssä